

Η Άλωση μέσα από το Δημοτικό τραγούδι και την Ποίηση

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Η Ποίηση, ως μέρος της Λογοτεχνίας, είναι η πολιτιστική κληρονομιά ενός λαού που και από αυτήν απορρέουν τα ίχνη, ο χαρακτήρας, η ιστορία του τόπου μέσα στον οποίο αναπτύχθηκε. Με αφορμή την Άλωση της Πόλης από τους Τούρκους στα 1453, το Πρακτορείο ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ σας παραθέτει δύο δημοτικά τραγούδια και τρία ποιήματα που αναφέρονται στο γεγονός αυτό.

Πάρθεν ή Ρωμανία - Δημοτικὸ τοῦ Πόντου

Έναν πουλὶν, καλὸν πουλὶν ἐβγαίν' ἀπὸ τὴν Πόλιν,
οὐδὲ στ' ἀμπέλια κόνεψεν οὐδὲ στὰ περιβόλιαν,
ἐπῆγεν καί-ν ἐκόνεψεν ἅ σου Ἡλί' τὸν κάστρον.
Ἔσεῖξεν τ' ἕναν τὸ φτερὸν σὸ αἶμα βουτεμένον,
ἐσεῖξεν τ' ἄλλο τὸ φτερόν, χαρτὶν ἔχει γραμμένον,
Ἀτὸ κανεῖς κι ἀνέγνωσεν, οὐδ' ὁ μητροπολίτης
ἕναν παιδὶν, καλὸν παιδὶν, ἔρχεται κι ἀναγνώθει.

Σίτ' ἀναγνῶθ' σίτε κλαίγει, σίτε κρούει τὴν καρδίαν.
«Ἄλὶ ἐμᾶς καὶ βάι ἐμᾶς, πάρθεν ἡ Ρωμανία!»
Μοιρολογοῦν τὰ ἐκκλησιάς, κλαῖγνε τὰ μοναστήρια
κι ὁ Γιάννης ὁ Χρυσόστομον κλαίει, δερνοκοπιέται,
-Μὴ κλαῖς, μὴ κλαῖς Ἰᾶ-Γιάννε μου, καὶ δερνοκοπισκᾶσαι
-Ἡ Ρωμανία πέρασε, ἡ Ρωμανία ἔπαρθεν.
-Ἡ Ρωμανία κι ἂν πέρασεν, ἀνθεῖ καὶ φέρει κι ἄλλον.

Τῆς Ἀγιά-Σοφιάς - Δημοτικό

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆς, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια,
σημαίνει κι ἡ Ἀγιά-Σοφιά, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξήντα δυὸ καμπάνες,
κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς, κάθε παπᾶς καὶ διάκος.

Ψάλλει ζερβὰ ὁ βασιλιάς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης,
κι ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικὸ καὶ νὰ ἔβγει ὁ βασιλέας,
φωνὴ τοὺς ἤρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα:
«Πάψετε τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' Ἅγια,
παπάδες πᾶρτε τὰ ἱερὰ καὶ σεῖς κεριὰ σβηστήτε,
γιατί ἔναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλη νὰ τουρκέσει.

Μόν' στεῖλτε λόγο στὴ Φραγκιά, νὰ ἔρθοῦν τρία καράβια,
τό ἔναι νὰ πάρει τὸ σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ βαγγέλιο,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο, τὴν ἅγια Τράπεζά μας,
μὴ μᾶς τὴν πάρουν τὰ σκυλιὰ καὶ μᾶς τὴ μαγαρίσουν».

Ἡ Δέσποινα ταραχτήκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
«Σώπασε κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴ πολυδακρύζης,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλι δικά μας θὰ ἔναι».

Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος - Γεώργιος Βιζυηνός

Στοὺς συμβολισμοὺς τῆς παραδόσεως, γιαγιά εἶναι οἱ παλαιῆς γενεῆς
καὶ ἐγγονὸς ἢ νέα γενιά, ἢ ὁποῖα πρέπει νὰ κάνει τὸ καθῆκον της.

Τὸν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου, γιαγιά τὸν Βασιλέα
ἢ μήπως καὶ σοῦ φάνηκε, σὰν ὄνειρο νὰ ποῦμε,
σὰν παραμύθι τάχα;

Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, ὥσάν καὶ σένα νέα,
Πὰ νὰ γενῶ ἑκατὸ χρονῶν, κι ἀκόμα τὸ θυμοῦμαι
σὰν ν᾿άταν χθὲς μονάχα.

Ἀπέθανε, γιαγιά;

Ποτέ, παιδάκι μου, κοιμᾶται.

Καὶ τώρα πιά δὲν ἔμπορεῖ
γιαγιάκα νὰ ξυπνήση;

Ὦ, βέβαια! Καιροὺς καιρούς,
σηκώνει τὸ κεφάλι,
καὶ βλεπ’ ἂν ἦρθεν ἡ στιγμή,
πῶχει ὁ Θεὸς ὁρίσει.

Πότε, γιαγιά μου, πότε;

Ὅταν τρανέψης, γιόκα μου,
νὰ ἀρματωθῆς, καὶ κάμης,
τὸν ὄρκο στὴν Ἐλευθεριά,
σὺ κι ὅλη ἡ νεολαία,
θὰ σώσετε τὴν χώρα.
Κι ὁ βασιλιάς θὰ σηκωθεῖ
τὸν Τοῦρκο νὰ χτυπήση.
Καὶ χτύπα-χτύπα, θὰ τὸν πιά
πίσω στὴν κόκκινη μελιά,
καὶ πίσω ἀπὸ τὸν ἥλιο,
ποὺ πιά νὰ μὴ γυρίση!

**Θάνατος καὶ Ἀνάστασις τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου - Ὀδυσσέας
Ἐλύτης**

I

Ἔτσι καθὼς ἐστέκονταν ὀρθὸς μπροστὰ στὴν Πύλη κι ἄπαρτος μὲς
στὴ λύπη του

Μακριὰ τοῦ κόσμου ποὺ ἡ ψυχὴ του γύρευε νὰ λογαριάσει στὸ φάρ-
δος Παραδείσου Καὶ σκληρὸς πιὸ κι ἀπ' τὴν πέτρα ποὺ δὲν τὸν
εἶχανε κοιτάξει τρυφερὰ ποτὲ – κάποτε τὰ στραβὰ δόντια του ἄσπρι-
ζαν παράξενα

Κι ὅπως περνοῦσε μὲ τὸ βλέμμα του λίγο πιὸ πάνω ἀπ' τοὺς ἀνθρώ-
πους κι ἔβγανε ἀπ' ὅλους Ἕναν ποὺ τοῦ χαμογελοῦσε τὸν

Ἀληθινόν ποὺ ὁ χάρος δὲν τὸν ἔπιανε

Πρόσεχε νὰ προφέρει καθαρὰ τὴ λέξη θάλασσα ἔτσι ποὺ νὰ γυαλί-
σοῦν μέσα της ὅλα τὰ δελφίνια Κι ἡ ἔρημιὰ πολλὴ ποὺ νὰ χωρᾷ ὁ

Θεὸς κι ἡ κάθε μιὰ σταγόνα σταθερὴ στὸν ἥλιο ν' ἀνεβαίνει

Νέος ἀκόμα εἶχε δεῖ στοὺς ὠμούς τῶν μεγάλων τὰ χρυσὰ νὰ λάμπουν
καὶ νὰ φεύγουν Καὶ μιὰ νύχτα θυμᾶται σ' ὥρα μεγάλης τρικυ-
μίας βόγκηξε ὁ λαιμός του πόντου τόσο ποὺ θολώθη μὰ δὲν ἔστερ-
ξε νὰ τοῦ σταθεῖ

Βαρὺς ὁ κόσμος νὰ τὸν ζήσεις ὅμως γιὰ λίγη περηφάνια τὸ ἄξιζε.

II

Θεέ μου καὶ τώρα τι Πού 'χε μὲ χίλιους νὰ παλέψει χώρια μὲ τὴ
μοναξιά του ποιὸς αὐτὸς πού 'ξερε μ' ἓνα λόγο του νὰ δώσει ὀλά-
κερης τῆς γῆς νὰ ξεδιψάσει τί

Ποὺ ὅλα του τὰ 'χαν πάρει Καὶ τὰ πέδιλά του τὰ σταυροδετὰ καὶ τὸ
τρικράνι του τὸ μυτερὸ καὶ τὸ τοιχίο ποὺ καβαλοῦσε κάθε ἀπομεσῇ-
μερο νὰ κρατάει τὰ γκέμια ἐνάντια στὸν καιρὸ σὰν ζόρικο καὶ πηδη-
χτὸ βαρκάκι

Καὶ μία φούχτα λουίζα ποὺ τὴν εἶχε τρίψει στὰ μάγουλα ἐνὸς κορι-
τσιοῦ μεσάνυχτα νὰ τὸ φιλήσει (πῶς κουρναλίζαν τὰ νερά τοῦ
φεγγαριοῦ στὰ πέτρινα τὰ σκαλοπάτια τρεῖς γκρεμοὺς πάνω ἀπ' τὴ
θάλασσα...)

Μεσημέρι ἀπὸ νύχτα Καὶ μήτ' ἓνας πλάι του Μονάχα οἱ λέξεις
του οἱ πιστὲς πού 'σμιγαν ὅλα τους τὰ χρώματα ν' ἀφήσουν μὲς στὸ
χέρι του μιὰ λόγχη ἀπὸ ἄσπρο φῶς

Καὶ ἀντίκρυ σ' ὅλο τῶν τειχῶν τὸ μᾶκρος μυρμηκιὰ οἱ χυμένες
μὲς στὸ γύψο κεφαλές ὅσο ἔπαιρνε τὸ μάτι του

«Μεσημέρι ἀπὸ νύχτα – ὅλ' ἡ ζωὴ μία λάμψη!» φώναξε κι ὄρμησε
μὲς στὸ σωρὸ σύρνοντας πίσω του χρυσὴ γραμμὴ ἀτελεύτητη

Καὶ ἀμέσως ἔνιωσε ξεκινημένη ἀπὸ μακριὰ ἢ στερνὴ χλωμάδα
νὰ τὸν κυριεύει.

III

Τώρα καθὼς τοῦ ἡλίου ἡ φτερωτὴ ὀλοένα γυρνοῦσε καὶ πιὸ γρήγο-
ρα οἱ αὐλὲς βουτοῦσαν μέσα στὸ χειμῶνα κι ἔβγαιναν πάλι κατὰ-
κόκκινες ἀπ' τὰ γεράνια

Κι οἱ μικροὶ δροσεροὶ τροῦλοι ὅμοια μέδουσες γαλάζιες ἔφταναν κά-
θε φορὰ καὶ πιὸ ψηλὰ στ' ἀσήμια ποὺ τὰ ψιλοδοῦλεψε ὁ ἀγέρας
γι' ἄλλων καιρῶν πιὸ μακρινῶν τὸ εἰκόνισμα

Κόρες παρθένες φέγγοντας ἡ ἀγκαλιὰ τοὺς ἓνα θερινὸ ξημέρωμα
φρέσκα βαγιόφυλλα καὶ τῆς μυρσίνης τῆς ξεριζωμένης τῶν βυθῶν
σταλάζοντας ἰώδιο τὰ κλωνάρια

Τοῦ 'φερναν Ἐνῶ κάτω ἀπ' τὰ πόδια του ἄκουγε στὴ μεγάλη κά-
ταβόθρα νὰ καταποντίζονται πλῶρες μαύρων καραβιῶν τ' ἀρχαῖα
καὶ καπνισμένα ξύλα ὅθε μὲ στυλωμένο μάτι ὀρθὲς ἀκόμη Θεό-
μήτορες ἐπιτιμούσανε

Ἀναποδογυρισμένα στὶς χωματερὲς ἀλόγατα σωρὸς τὰ χτίσματα
μικρὰ μεγάλα θρουβαλιασμοὺς καὶ σκόνης ἄναμμα μὲς στὸν ἄέρα
Πάντοτε μὲ μιὰ λέξη μὲς στὰ δόντια του ἄσπαστη κειτάμενος
Αὐτὸς

ὁ τελευταῖος Ἑλληνας!

Θεόφιλος Παλαιολόγος - Κωνσταντίνου Καβάφη

Ο τελευταῖος χρόνος εἶν' αὐτός. Ο τελευταῖος των Γραικῶν

αυτοκρατόρων εἶν' αὐτός. Κι' αλλοίμονον

τι θλιβερά που ομιλοῦν πλησίον του.

Εν τῇ απογνώσει του, ἐν τῇ οδύνῃ

ο Κυρ Θεόφιλος Παλαιολόγος

λέγει «Θέλω θανεῖν μάλλον ἢ ζην».

Α Κυρ Θεόφιλε Παλαιολόγο

πόσον καϋμό του γένους μας, και πόση εξάντλησι
(πόσην απηύδησιν από αδικίες και κατατρεγμό)
η τραγικές σου πέντε λέξεις περιείχαν.

Πάρθεν

Αυτές τες μέρες διάβαζα δημοτικά τραγούδια,
για τ' άθλα των κλεφτών και τους πολέμους,
πράγματα συμπαθητικά· δικά μας, Γραικικά.

Διάβαζα και τα πένθιμα για τον χαμό της Πόλης
«Πήραν την Πόλη,πήραν την· πήραν την Σαλονίκη».

Και την Φωνή που εκεί που οι δυο εψέλναν,
«ζερβά ο βασιληάς, δεξιά ο πατριάρχης»,

ακούσθηκε κ' είπε να πάψουν πια

«πάψτε παπάδες τα χαρτιά και κλείστε τα βαγγέλια»

πήραν την Πόλη, πήραν την· πήραν την Σαλονίκη.

Όμως απ' τ' άλλα πιο πολύ με άγγιξε το άσμα

το Τραπεζούντιον με την παράξενή του γλώσσα

και με την λύπη των Γραικών των μακρυνών εκείνων

που ίσως όλο πίστευαν που θα σωθούμε ακόμη.

Μα αλοίμονον μοιραίον πουλί «απαί την Πόλην έρται»

με στο «φτερούλιν αθε χαρτίν περιγραμμένον

κι ουδέ στην άμπελον κονεύ' μηδέ στο περιβόλι

επήγεν και εκόνεψεν στου κυπαρίσ' την ρίζαν».

Οι αρχιερείς δεν δύνανται (ή δεν θέλουν) να διαβάσουν

«Χέρας υιός Γιανίκας έν» αυτός το παίρνει το χαρτί,
και το διαβάζει κι ολοφύρεται.

«Σίτ' αναγνώθ' σίτ' ανακλαίγ' σίτ' ανακρούγ' την κάρδιαν.

Ν' αοιλλή εμάς να βάϊ εμάς η Ρωμανία πάρθεν».